

- Cami, Cemaat, Cemiyet, Cem, İçtima, İçtimaî gibi birbiriyle akraba kelimeler;
- Toplamak, Toplanmak, Bir Araya Gelmek, Toplum vb. yakın anlamlar ifade eder.
- Cami; toplayan, bir araya getiren, bütünleştiren bir anlam ve mekanı simgeler.
- Camiler İslam dini ve medeniyetinin temel merkezidir.
- Minareler; camilerin şهادet parmağı, ezanın ve sanatın yükselişine simge ..
- Cami ve minare bir beldenin İslam oluşunun alâmet-i fârikası ..
- Çevresindeki yüksek duvarlar ibadet ortamına girerken dış dünya ile göz ve gönül bağıni kesmeyi simgeler.
- Cami haziresindeki mezarlar ölümü, ahireti ve hesabı hatırlatır.
- Yine cami haziresinde bulunan din ve devlet büyüklerine ait türbeler; mevki ve makam sahibi insanlara dünya hayatının son noktasını ikaz eder.
- Selvi; elif harfini, Tek Tanrı inancını Tevhidi simgeler.
- Çam cami mimarisi için uygun görülmemiştir.
- Çınar ağaçları, İslam'ın ve Müslümanın görkemini, yüceliğini ifade etmekle birlikte özellikle yeşil olduğu mevsimlerde çevreden gelebilecek sesleri süzebilmeyi ve camiye sükûnet sağlamayı da amaçlar.
- Osmanlı En uzun yaşayan ağaç türlerinden olan çınarı, cami bahçesine dikmekle, ağaç var olduğu sürece ben de buradayım notunu tarihe düşmek istemiştir.
- Çınar ağaçları bir bakıma uzun ömür, bekâ ve kalıcılığı simgeler.
- Cami bahçelerinde yürüyüş yolları dışında beton yol uygun görülmemiş, yağmurlu havalarda toprağın yağmur kokusunu yansıtmayı ve sıcak mevsimlerde de toprağın sıcaklığı süzebilmesi amaçlanmıştır.

- Bahçede çiçek dikimine hoş bakılmamış özellikle solgun çiçeklerin arasından ibadet haline geçişte ruh halinin olumsuz etkilenmemesi düşünülmüştür.
- Bahçe dış kapı ve bina giriş kapısı arası taş döşeme yolu tercih edilerek, çamurdan uzak ve temiz olmak amaçlanmıştır.
- Cami ana bina girişindeki muhteşem Taç Kapı; Sanat örgüsü ve Yüksek estetik özelliği ile Müslümanda sanat ve güzellik duygularını canlandırır ve iç dünyayı ibadete hazırlar.
- Selçuklu ve Beylikler dönemi camilerindeki zemine, aşağıya doğru inen merdivenler Müslümanın Allah katındaki tevazusunu,
- Osmanlılarda ise zeminden yukarıya doğru yükselerek çıkan merdivenler ise Müslümanın diğer insanlara göre yükselişini vurgular ..
- Kubbe gökyüzünü ve sonsuzluğu hatırlatır.
- Camiye karşıdan bakıldığında tam kubbe, yarım kubbe ve çeyrek kubbe şeklindeki manzara ise yukarıdan aşağıya doğru göze hoş gelen ve bakışı okşayan bir temâşâ özelliği taşır.
- Özellikle büyük camiler arazinin uygunluğu oranında şehrin çevreye hakim noktalarına inşa edilerek, her taraftan görülmesi amaçlanmıştır.
- Ulu camilerin inşasında ise caminin şehrin her tarafından rahatlıkla ulaşılabilecek yerde olması dikkat çeker
- Cami minaresi eğer toprak ve zemin uygunluğu varsa sağ tarafta yer alır, gözün ilk bakışta sağ tarafı daha önce algılaması gibi bir anlayış da bu özelliğe etki etmiştir.
- Çok büyük olmayan küçük pencereler ise, ibadet ortamına kısmî karanlık vererek duygusal modu canlandırmaya katkı sağlar.
- Cami içerisinde namaz kıldırılan mihrap, hutbe okunan minber ve vaaz verilen kürsülerin ince estetik değerlere hitap etmesi toplumun güzellik ve sanatsal duygularını canlı tutar.
- Camilerdeki hat levhaları da yine estetik ve sonsuzluk duygularına temas eder.
- Hat sanatı ayrıca Kur'anı ve estetik duygularını hatırlatır.

- Mihrabın sağıında Allah, solunda Muhammed yazısı iman esasının temelini hatırlatır.
- Cami içi tezyinat ve süslemeler ilk dönemlerde hoş görölmese de ileriki dönemlerde ibadet ortamında güzellik duygularına katkısı yönüyle tercih edilmiştir.
- İnsan ve canlılara ait resimler cami sanatında hoş görölmemiştir.

Cami Merkezde Olarak;

- Çevresine ilim tahsil edenler için medreseler
- İlmî kaynaklar ve okumak için kütüphaneler,
- Öğrenciler için yurtlar,
- Yoksullar ve öğrenciler için imaret veya aşevleri
- Su ihtiyacı için çeşmeler,
- Temizlik için hamamlar,
- Sağlık ve tedavi ihtiyacı için şifahaneler
- Ticaret için hanlar, kervansaray, çarşı ve dükkanlar ..
- vb eserler inşa edilerek insan ve toplum için gerekli kurumlar caminin maddi ve manevi çevresinde toplanmış
- ve bu anlamda camiler İslam medeniyetinin merkez noktası olmuştur.
- Camiler İslam Toplumunun en büyük sosyal müessesesi ve hayat merkezidir.